

DE STAND DER DINGEN

NAGESPREK PARDON! SORRY DAT IK LEEF

25. 11. 2015

Om dieper in te gaan op de contrasten en vragen die in *Pardon! Sorry dat ik leef* zo beklijvend en verfrissend aan bod kwamen, konden de toeschouwers na afloop terecht in de foyer van de 30CC / Schouwburg Leuven voor een nagesprek met de makers van de voorstelling, Valentijn Dhaenens en Clara van den Broek, en mevrouw Marie-Paule Van Langenhoven, de eerste substituu t van de procureur des Konings van het gerechtelijke arrondissement Leuven. Onder leiding van Hilde De Voghel werd er in dat nagesprek onder andere gefocust op kwesties zoals recht en onrecht, routine en menselijkheid.

MAGNUM INSPIRATIE

Bij het maken van een voorstelling baseert SKaGeN zich vaak op fictie of documentaires. Voor *Pardon! Sorry dat ik leef* was dat niet anders en vonden de makers inspiratie in het werk van Magnumfotograaf Raymond Depardon die een fotoreeks maakte in het justitiepaleis van Parijs. Wat hen hierin vooral interesseerde was het contrast tussen de routine en het machinale van de procureur die symbool staat voor de staat tegenover de kleine mens die zijn leven op alle mogelijke manieren wil verdedigen en zich hiervoor in bochten van leugens wringt in de hoop op een uitweg. Het beeld wordt telkens vanuit hetzelfde camerastandpunt getoond: langs de ene kant staat de procureur die ervoor wil zorgen dat de maatschappij vooruit kan en aan de andere kant staat iemand die zijn leven niet in de hand heeft en wiens bestaan enkel nog beheerst wordt door chaos. Er worden geen close-ups getoond enkel de een-op-een relatie.

Mevrouw Van Langenhoven haalt hierbij aan dat het in Parijs inderdaad om een een-op-een relatie gaat, maar dat de Belgische justitie op een andere manier handelt. In België zit de verdachte tegenover de politieman en de politieman is degene die de procureur opbelt. Op basis van de inlichtingen die de procureur krijgt, moet hij of zij beslissen of de verdachte tot bij hem of haar moet komen en of de verdachte een gevaar is voor de openbare veiligheid. Verder vindt van Langenhoven de argumentatie die in het theaterstuk gebruikt wordt heel herkenbaar. Er moeten immers veel zaken afgehandeld worden in een korte tijdspanne en dat zorgt vaak voor routine.

Tegenover die routine staat dan menselijkheid, oog hebben voor verschillende aspecten.

Clara van den Broek wijst er dan weer op dat de verschillende rollen, procureur en 'kleine garnaal', onderling inwisselbaar zijn. Waarom kan de ene beslissen over het lot van de andere? Is dat wel rechtvaardig? Die onderlinge inwisselbaarheid wordt expliciet gemaakt in de voorstelling waar de acteurs constant wisselen van rol. Het ene moment zijn ze procureur, het andere spelen ze een beklagde. Bovendien merkt van den Broek op dat je als mens makkelijk van de ene rol in de andere kan vallen. Wanneer een element uit je leven wegvalt, zoals een baan of een huwelijk, zou het kunnen dat je in een negatieve spiraal terechtkomt waarbij steeds meer elementen wegvallen en je zelfs geïsoleerd kan overblijven.

Van Langenhoven stelt de vraag of we eigenlijk niet allemaal een rol spelen. Ze geeft toe dat ze veel van zichzelf legt in haar taak als substituut van de procureur des Konings. Bovendien wijst ze erop dat sommige vragen die ze aan beklagden stelt niet enkel voortkomen uit de procedure of de routine, maar ook dat ze bovendien ook voortkomen uit een maatschappelijke betrokkenheid. Wanneer iemand een bepaalde handeling verricht heeft, gaan we op zoek naar verklaringen. Waarom heeft u dat gedaan? Had u gedronken?

BEOORDELINGSVERMOGEN

Procureur Van Langenhoven vindt de voorstelling menselijk en realistisch. Zij benadrukt dat procureurs gewone mensen zijn die de beklagden als slachtoffers kunnen beschouwen. Zo zou het kunnen dat zij iemand in de familie hebben met een drankprobleem of iemand die zelfmoord gepleegd heeft. Daardoor kunnen procureurs zich inleven in de situatie van de beklagden. Het maakt hen menselijk, maar het zorgt er ook voor dat procureurs zich zouden kunnen laten beïnvloeden. Hierbij haalt ze een voorbeeld uit het stuk naar voren waarin een man zegt dat hij zijn vrouw "maar een keer" geslagen heeft. Volgens haar is het dan ook belangrijk om een onderscheid te maken tussen eenmalige zaken en personen die voor de zoveelste keer eenzelfde actie ondernomen hebben. Normaal zijn de beoordeling en veroordeling zaakgericht, maar wanneer het steeds om dezelfde mensen gaat die voor overlast zorgen gaan ze persoonsgericht oordelen.

Bovendien stelt Van Langenhoven dat de gevangenis een laatste "redmiddel" is en dat er eerst aan de entourage gewerkt moet worden. De redding zal

voor de beklagde niet in een-twee-drie slagen maar zal met vallen en opstaan gebeuren. Procureurs gaan proberen aan de hand van vertrouwenspersonen zoals leraars of ouders iets te bereiken. Daar heeft niet enkel de beklagde, maar de maatschappij baat bij. Hilde De Voghel merkt op dat Van Langenhoven zichzelf in dat opzicht eerder als hulpverlener lijkt te beschouwen dan iemand die orde op zaken wilt stellen. Van Langenhoven ziet zichzelf echter niet als hulpverlener maar benadrukt dat mensen in een gevangenis niet beter worden en dat er daarom andere oplossingen gezocht moeten worden via het justitiehuis. Als een persoon een alcoholprobleem heeft kan dat leiden tot criminele handelingen. In dat geval is het vooral belangrijk om de oorzaak, namelijk het alcoholprobleem, aan te pakken en persoon niet gewoon in de cel te stoppen. Dat kan door die persoon door te verwijzen naar een hulpverlener.

DAG VAN EEN PROCUREUR

Per dag behandelt Van Langenhoven zaken van zo'n tien à twintig personen. Daarbij gaat het vooral om routinezaken zoals verkeer, maar elke zaak waar de politie bij betrokken is, bijvoorbeeld een inbraak of een vordering, komt bij de procureur terecht. Het gaat veelal om kleine zaken zoals burenruzies maar voor sommigen zijn die zaken net heel belangrijk. Moeten die zaken dan bemiddeld worden door een vrederechter of net strafrechtelijk behandeld worden? Een procureur moet neutraal zijn en langs de andere kant ook als openbaar aanklager optreden en dus subjectieve oordelen vellen. Daarom vertrekken procureurs vanuit het dossier dat opgemaakt is door de politierechtbank. Ze wegen de vaststellingen en argumenten tegen elkaar af. Verder gebeuren vele gesprekken telefonisch, waardoor de procureur de mogelijkheid heeft om afstand te nemen en vragen te stellen. Hierbij gaat het niet enkel om afstand van de beklagde, maar ook afstand van politie zodanig dat de procureur kan oordelen over wat de politie zegt. Een procureur moet immers als jurist oordelen: Wat is er gebeurd? Is dat strafbaar? Volgens Van Langenhoven maakt dat telefonische aspect het makkelijker om gerichte vragen te stellen.

TRAGIKOMEDIE OVER DE GEWONE MENS

Ondanks de tragische aspecten van veroordeling en de strijd tussen macht en machteloosheid, werd er tijdens de voorstelling ook veel gelachen. Valentijn Dhaenens' verklaring hiervoor is dat lachen een manier is om te ventileren, om dingen te verwerken. De voorstelling speelt hier ook op in door surreële elementen toe te voegen. Zo laten de acteurs soms de private

gedachten van de procureur zien. Naast magistraat van het Openbaar ministerie is de procureur ook gewoon een mens. Zo kan hij of zij soms ook een slechte nacht achter de rug hebben of een persoonlijke interesse hebben in de beklagde. *Pardon! Sorry dat ik leef* laat het publiek in het hoofd van de procureur kijken. Die theatralisatie zorgt voor extra lagen, voor absurditeit.

Toch vindt van den Broek niet dat de voorstelling op een positieve noot eindigt. Ze denkt bijvoorbeeld niet dat het met Denise, een van de beklagden die zij speelt, goed komt. Volgens haar zit er iets in de mens dat ervoor zorgt dat hij of zij niet op het rechte pad wil blijven en dat iets zorgt ervoor dat het met Denise niet goed zal komen. Bovendien kan je als rechter wel proberen om iemand op het juiste pad te krijgen maar wat als die persoon niet wil? Waarover kan je als hand van de wet macht uitoefenen? Als de ondervraagde niet wil antwoorden, wie heeft dan de macht? Van den Broek wijst erop dat je als rechter wel de macht hebt om te beslissen of iemand wordt vrijgesproken of niet maar dat je nooit macht hebt over het innerlijke van de ander. Zo zegt een beklagde die door Dhaenens gespeeld wordt onder andere dat ze hem wel lichamelijk kunnen opsluiten maar dat zijn geest vrij blijft.

SKAGEN IN DE TOEKOMST

SKaGeN heeft nog een tiental projecten op de planning staan die allemaal te maken hebben met hetzelfde centrale thema: existentialisme. Zo zullen de makers focussen op de clash tussen beschaving en barbarij. Die beschaving kan ofwel onze beschaving zijn ofwel een andere beschaving. Zal onze beschaving binnen veertig jaar een nieuwe oorlog meegemaakt hebben of niet? Hoe kijken wij naar de maatschappij en hoe staan wij in die maatschappij?

auteur: Lynse Coomans